

2013-cü ilin yanvar-mart ayları üçün Azərbaycan Respublikasının

TƏDİYƏ BALANSI¹

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2013-cü ilin yanvar-mart aylarında da xarici iqtisadi əməliyyatlar neft-qaz sektoru üzrə müsbət saldoya, qeyri-neft sektoru üzrə isə mənfi saldoya malik olmuşdur.

Neft-qaz sektoru üzrə ümumi daxilolmalar əsasən neftin və təbii qazın ixracı və bu sektora cəlb edilən xarici kapitalın hesabına formalaşır. Bu sektor üzrə ödənişlər isə mənfəətin və investisiyaların repatriasiyasını, avadanlıqların və xidmətlərin idxalını əks etdirir. 2013-cü ilin yanvar-mart aylarında neft-qaz sektoru üzrə yaranmış ümumi müsbət saldo 5.8 mlrd. \$ olmuşdur.

2013-cü ilin yanvar-mart aylarında tədiyə balansının əsas göstəriciləri

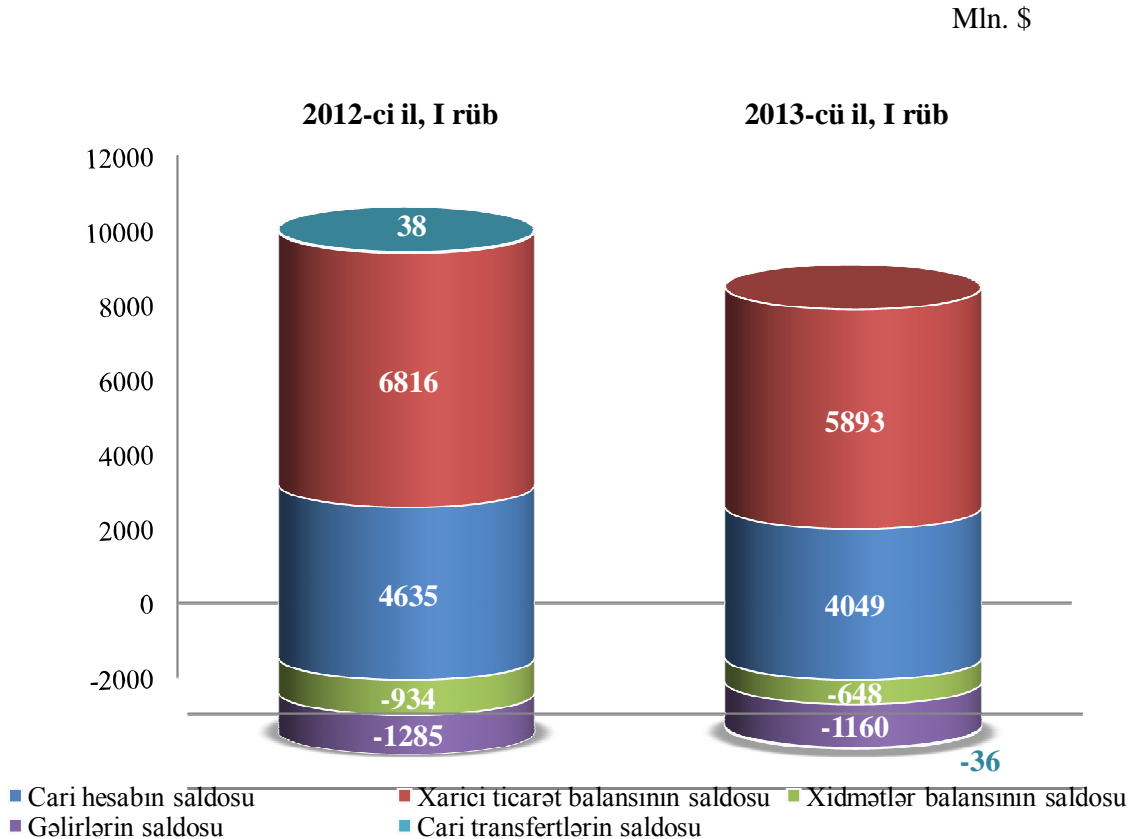
Mln. \$

Cari əməliyyatlar və kapital hesabı	4045.9
Xarici ticarət balansı	5893.1
Xidmətlər balansı	-647.6
Gəlirlər balansı	-1160.3
-İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası	-1166.1
Cari transfertlər balansı	-36.5
Kapital hesabı	-2.8
Maliyyə hesabı	-2630.5
<i>Xalis maliyyə aktivləri</i>	<i>3975.0</i>
<i>o cümlədən:</i>	
- xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar	184.8
- portfel investisiyaları	53.7
- digər investisiyalar	3736.5
<i>Xalis maliyyə öhdəlikləri</i>	<i>1344.5</i>
<i>o cümlədən:</i>	
- Azərbaycana cəlb olunmuş birbaşa investisiyalar	1419.7
- cəlb olunmuş investisiyaların repatriasiyası	-840.9
- neft bonusu	0.3
- portfel investisiyaları	1011.1
- digər investisiyalar	-245.7
Balanslaşdırıcı maddələr	259.0
Tədiyə balansının ümumi saldosu (Ölkənin ehtiyat aktivlərinin dəyişməsi)	1674.4

1 Tədiyə balansının metodoloji tərtibatı ilə bağlı http://cbar.az/assets/1186/final_metod.pdf sahifəsinə müraciət edilə bilər.

Cari əməliyyatlar hesabı

2013-cü ilin yanvar-mart aylarında cari əməliyyatlar hesabında 4.0 mlrd. \$ məbləğində profisit yaranmış, o cümlədən neft-qaz sektoru üzrə cari hesabın profisiti 5.8 mlrd. \$ məbləğində olmuşdur. Neft-qaz sektorunun profisiti qeyri-neft sektoru üzrə cari hesabın 1.8 mlrd. \$ məbləğində kəsirini tam örtmüşdür.

Xarici ticarət balansı

Xarici ticarət dövriyyəsi 10.7 mlrd. \$ təşkil etmiş və *xarici ticarət balansı 5.9 mlrd. \$ məbləğində müsbət saldo ilə nəticələnmişdir.*

2013-cü ilin yanvar-mart aylarında Azərbaycanın dünyanın 125-dək dövləti ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 9.4%-i MDB üzvü olan dövlətlərin, 90.6%-i isə digər xarici dövlətlərin payına düşür. Dövlətimizin İtaliya, Birləşmiş Krallıq, Türkiyə, ABŞ, Rusiya, Tailand, İndoneziya, Almaniya, Yaponiya və Tayvan ilə daha intensiv ticarət əlaqələri olmuşdur. (Ümumi ticarətdə bu ölkələrin payı 67.7% təşkil etmişdir).

2013-cü ilin yanvar-mart aylarında xarici ticarət üzrə əsas tərəf müqabilləri

(Mln. \$)

	<i>Əmtəə dövriyyəsi</i>	<i>İxrac</i>	<i>İdxal</i>	<i>Saldo</i>
<i>İtaliya</i>	1512	1474	38	+1436
<i>B.Krallıq</i>	983	803	180	+623
<i>Türkiyə</i>	761	414	347	+67
<i>ABŞ</i>	737	662	75	+587
<i>Rusiya Federasiyası</i>	716	347	369	-22
<i>Tailand</i>	602	596	6	+590
<i>İndoneziya</i>	582	579	3	+576
<i>Almaniya</i>	546	398	148	+250
<i>Yaponiya</i>	437	314	123	+191
<i>Tayvan</i>	360	353	7	+346
<i>Başqaları</i>	3459	2354	1105	+1249
<i>Cəmi</i>	10695	8294	2401	+5893
<i>O cümlədən:</i>				
<i>MDB dövlətləri</i>	1009	410	599	-189
<i>Digər dövlətlər</i>	9686	7884	1802	+6082

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 8.3 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İxrac olunmuş malların strukturunda neft-qaz məhsullarının payı 94.5% olmuşdur.

Xarici dövlətlərə 7.4 mlrd. \$ neft məhsulları ixrac olunmuş, ixrac olunmuş neft məhsullarının 0.4 mlrd. \$-ı neft emalı məhsullarının, 7.0 mlrd. \$-ı isə xam neftin ixracının payına düşür.

İxrac olunmuş xam neftin 6.6 mlrd. \$-ı Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) tərəfindən hasil olunmuş neftin ümumi dəyəridir. İxrac olunmuş ümumi xam neftin 0.4 mlrd. \$-ı isə digər müəssisələr tərəfindən xaricə göndərilmişdir ki, bunun da 42.7 mln.\$ Şahdəniz yatağından hasil edilmiş kondensatın, 332.5 mln. \$ isə ARDNŞ-nin payına düşür.

2013-cü ilin yanvar-mart aylarında ölkənin **qeyri neft-qaz** ixracı ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 28.6% artaraq 452.1 mln.\$ təşkil etmişdir.

İxracın strukturu

	2012-ci il, I rüb		2013-cü il, I rüb	
	<i>Məbləğ, mln.\$</i>	<i>Xüsusi çəkisi, %-lə</i>	<i>Məbləğ, mln.\$</i>	<i>Xüsusi çəkisi, %-lə</i>
İxrac - cəmi	8970.0	100.0	8293.9	100.0
<i>o cümlədən:</i>				
1.Yanacaq-xammal məhsulları	8770.1	97.8	7971.4	96.1
- neft-qaz məhsulları	8618.5	96.1	7841.8	94.5
- digər xammal	151.6	1.7	129.6	1.6
2.Maşın və avadanlıq	28.3	0.3	127.1	1.5
3.İstehlak malları	167.7	1.9	185.6	2.3
4.Digər mallar	3.9	-	9.8	0.1

Əmtəə idxalı. Hesabat dövründə əmtəə idxalı 2.4 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İstehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 1087.6 mln. \$ olmuş, bunun da 292.8 mln. \$-ı ərzaq məhsullarının payına düşür.

İdxalın strukturu

	2012-ci il, I rüb		2013-cü il, I rüb	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İdxal-cəmi	2153.5	100.0	2400.9	100.0
cümlədən:				
1. İstehlak malları	899.7	41.8	1087.6	45.3
- ərzaq məhsulları	301.1	14.0	292.8	12.2
- digərləri	598.6	27.8	794.8	33.1
2. İnvestisiya yönümlü mallar	163.5	7.6	251.6	10.5
- beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları	144.6	6.7	201.1	8.4
- digərləri	18.9	0.9	50.5	2.1
3. Digər mallar	1090.3	50.6	1061.7	44.2

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 10.5% təşkil edərək 251.6 mln. \$ olmuşdur. Bunun 79.9%-ni beynəlxalq neft-qaz kontraktları çərçivəsində istifadə olunmuş investisiyalar hesabına idxal edilmiş mallar təşkil edir. Bundan başqa ölkəyə ümumi məbləği 1061.7 mln. \$ olan istehsal təyinatlı maşın-avadanlıq, kimya, qara və əlvan metal məhsulları da gətirilmişdir.

Xidmətlər balansı

2013-cü ilin yanvar-mart aylarında xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində qarşılıqlı xidmətlər əsas yerlərdən birini tutmuş və bu xidmətlərin ümumi həcmi 3.1 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bunun 1.9 mlrd. \$-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 1.2 mlrd. \$ isə Azərbaycan rezidentlərinin xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 12.4%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 384.0 mln. \$ olan nəqliyyat xidmətlərinin 52.1%-i Azərbaycan rezidentlərinin xarici dövlətlərin nəqliyyat sistemlərindən istifadə etmələri ilə əlaqədardır.

Azərbaycanın rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin ümumi dəyəri isə 183.9 mln. \$ təşkil etmişdir.

Hesabat dövründə xarici ölkə vətəndaşlarına turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 0.8 mlrd. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bunun 39.1%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycana işgüzar səfərləri ilə bağlıdır.

Öz növbəsində xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 12.6% artaraq 0.7 mlrd. \$ məbləğində olmuşdur. Bunun 62.1%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı xarici ölkələrdə olarkən sərf etdikləri vəsaitlərin (məkiq idxal üçün vəsaitlər istisna olmaqla) payına düşür.

Ümumiyyətlə, qarşılıqlı xidmətlərin ölkənin xarici dövlətlər ilə əmtəə və xidmətlər üzrə ümumi idxal-ixrac dövriyyəsində xüsusi çəkisi 29% təşkil etmişdir.

Gəlirlər balansı

Hesabat dövründə gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövriyyəsi 1.5 mlrd. \$-a çatmışdır. Bunun 88%-ni (1.3 mlrd. \$) Azərbaycandan ödənişlər təşkil edir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (1.1 mlrd. \$) beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (əsasən xam neft şəklində), qeyri-rezidentlərə ödənilmiş əmək haqları (48.2 mln. \$) və xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (99.8 mln. \$) təşkil edir.

Cari transfertlər balansı

Cari transfertlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi dəyəri 0.7 mlrd. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bu məbləğin 47.5%-ni ölkəyə daxilolmalar təşkil edir.

Cari transfertlər üzrə ümumi daxilolmaların 95.3%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 1.5%-ni ölkəyə gətirilən humanitar idxal mallarının dəyəri, 3.2%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Bütövlükdə, cari transfertlər üzrə əməliyyatların saldosu mənfi 36.5 mln. \$ təşkil etmişdir.

Maliyyə hesabı²

2013-cü ilin yanvar-mart aylarında xalis maliyyə aktivlərimiz 4.0 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bu göstərici əsasən xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar (184.8 mln. \$), portfel investisiyaları (53.7 mln. \$) və digər investisiyalar (3736.5 mln. \$) hesabına formalaşmışdır.

2013-cü ilin yanvar-mart ayları üzrə xalis maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

	Aktivlər	Mln. \$ Öhdəliklər
Birbaşa investisiyalar	184.8	578.8
- neft-qaz sektoru	66.7	350.9
- digər sektorlar	118.1	227.9
Portfel investisiyaları	53.7	1011.1
Digər investisiyalar	3736.5	-245.7
- ticarət kreditləri və avanslar	1590.2	53.2
- kreditlər və ssudalar	14.6	-470.4
-depozitlər və nağd valyuta	2131.7	171.5
Neft bonusu		0.3
C Ə M İ	3975.0	1344.5

2 Beynəlxalq Valyuta Fondunun tədiyə balansı üzrə yeni (6-cı nəşr) Təlimatının tələblərinə uyğun olaraq tədiyə balansının strukturunda kapital və maliyyə hesabı Aktivlər/Öhdəliklər prinsipi üzrə təsnifləşdirilmişdir. Bununla əlaqədar olaraq cədvəl göstəriciləri yeni strukturda verilmişdir.

Birbaşa investisiyalar

Birbaşa investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 1.4 mlrd. \$ olmuşdur. Bu investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 83.2% təşkil etmişdir. Cəlb olunmuş sərmayələr iri neft-qaz layihələrinin, əsasən BP Eksplorəyşn (Şah Dəniz) Ltd. layihəsi və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Azəri-Çıraq-Günəşli yatağında görülən işlərin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar ölkə iqtisadiyyatında istifadə olunmuşdur.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft sektoruna cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların ümumi məbləği 238.1 mln. \$ olmuşdur. Bu da ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi həcmnin 16.8%-ni təşkil etmişdir.

Kreditlər və digər investisiyalar

Hesabat dövründə kreditlər və ssudalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 14.6 mln.\$ artmış, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 470.4 mln.\$ azalmışdır. Xalis maliyyə öhdəlikləri birbaşa dövlət və dövlət təminatlı kreditlər hesabına artığı halda (177.2 mln. \$), banklar (262.1 mln. \$) və digər müəssisələr və firmalar hesabına isə (383.5 mln. \$) azalmışdır.

Depozitlər və nağd valyuta üzrə üzrə xalis maliyyə aktivləri 2.1 mlrd.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 171.5 mln.\$ artmışdır. Bu artımda bankların xüsusi çəkisi müvafiq olaraq 52.9% və 85.4 % təşkil etmişdir.

Ehtiyat aktivləri

Hesabat dövründə ölkənin ehtiyat aktivləri 1674 mln. \$ məbləğində artmışdır.